

Josep Porta Mesalles, pioner lleidatà

Des de l'any 1920 fins a la jubilació va treballar a les comarques de Ponent

—Josep Cruañas i Tor—

Josep Porta és un fotògraf característic de moltes ciutats i pobles de Catalunya, un d'aquells professionals que han combinat la galeria, el reportatge i la col·laboració en els mitjans de comunicació gràfics. Abans de la guerra difícilment un fotògraf podia viure d'una sola d'aquestes activitats. Porta, deixeble de Gausí, ha fet d'enllaç entre la primera generació de fotògrafs lleidatans de premsa i les noves dedicades de ple al fotoperiodisme. Per això podem considerar Porta com un dels pioners del fotoperiodisme a Lleida.

Josep Porta i Mesalles va néixer a Ballobar (Osca) el 14 d'abril de 1908, en una família de cinc germans on ell era el més petit. El 1911 la família traslladà la seva residència a Lleida. Ell va anar a estudi a l'escola pública de la plaça de Sant Joan. Al voltant d'aquesta plaça, centre de la ciutat, giraria tota la seva vida professional

Des dels 13 anys

Als tretze anys començà a treballar com a aprenent a la casa del galerista de fotografia

Aran, antiga casa Muñoz, a la Rambla Ferran, núm. 39. Després entrà a treballar a la casa de fotografia Gausí, on de veritat va aprendre l'ofici, tant de laboratori com els retrats d'estudi i els reportatges.

En aquells anys, a Lleida, a més d'aquestes cases esmentades hi havia també el fotògraf Farran, oncle de Puig Farran, el qual era un personatge conegut a la ciutat per la seva vida bohèmia. D'aquest fotògraf s'explica una anècdota esdevinguda en ocasió de la visita del general Primo de Rivera, durant la dictadura, en la inauguració d'unes obres de l'Hospital: el fotògraf va fer una línia amb guix, per tal que s'hi paressin les autoritats, cosa usual en aquell

A dalt, Josep Porta Mesalles el 1953. A la dreta, acte polític a Lleida el 1931. A la dreta, amb la màquina a la mà, Josep Porta Masalles, i de perfil, Lluís Corbella (fotografia Herrera Ges). A l'altra plana, desfilada de la Victoria, a Lleida, el 1941, i celebració de l'aniversari de l'Alzamiento, el 18 de juliol de 1942.

Testimoni d'uns anys

difícils

— Quan la premsa publicava encara molt poques fotos, eren els galeristes els que havien de fer de fotoperiodistes quan calia —

temps; quan li va demanar al general que es parés, aquest li va contestar: "A mí se me retrata andando".

Fotografia de reportatge

En aquells anys a Lleida no hi havia premsa ni revistes que publiquessin fotografies de reportatge, i si ho feien, era molt esporàdicament. Per tant, difícilment podia haver-hi fotògrafs dedicats exclusivament al fotoperiodisme. Normalment eren aquestes cases de galeria les encarregades de fer, també, la fotografia de reportatge, tant a la premsa local com a la premsa de Barcelona. Va ser així com a can Gausí Josep Porta va començar a fer la fotografia de reportatge de la casa, aproximadament des de l'any 20.

Can Gausí tenia l'estudi a dalt de tot de l'edifici, en unes golfes amb una gran claraboia al sostre, ja que la fotografia la controlaven per mitjà d'unes cortines que hi havia al sostre. El 1928, Porta va haver de fer unes fotografies al ministre de Treball, Eduardo Aunós, durant una visita d'aquest a la ciutat, però no van sortir prou bé d'exposició, i el seu amo les hi va trencar. D'aquest fet va agafar una bona enrabiada, i va decidir anar a treballar a can Corbella, on continuà fent tota mena de treballs de fotografia, fins als anys de la guerra civil. A can Corbella va aprendre a treballar amb llum artificial, ja que en aquells anys es començaven a utilitzar els focus a l'estudi.

Un cop acabada la guerra civil va retornar a Lleida, i el 1940 va obrir el seu propi estudi, en un entresolat de l'antiga farmàcia Claveria (actualment anomenada Pifarré), on estigué un any. En aquell temps a Lleida hi havia els

— Va rebre l'encàrrec de fotografiar totes les destruccions de la guerra per a la secció de Regiones Devastadas —

fotoàgrafs Gausí, Corbella, Farran, Escales i ell mateix. Josep Porta va ser el fotoàgraf de Regiones Devastadas a Lleida, encarregat de fotografiar totes les obres de reconstrucció fetes en acabar la guerra. El local era tan petit, que per fer-hi les fotografies d'estudi havia d'obrir la porta i posar la càmera al replà. Al cap d'un any obrí un establiment a la plaça de Sant Joan, número 2, on hi ha la botiga Bon Servei. El 1946 es traslladà definitivament al pis situat a la mateixa plaça, al número 23, on va poder equipar un gran estudi i on treballà fins que es jubilà.

Col·laborador de molts diaris

Després de la guerra feia els reportatges per al nou diari, *La Mañana*, la revista *Labor* i altres publicacions de Lleida. En els primers anys quaranta els gravats s'havien d'enviar a fer a Saragossa, cosa que feia complicada l'edició de fotografies. Més tard ja es feren a Lleida mateix. Porta també col·laborava com a corresponsal de diaris de fora, com ara *La Vanguardia*, *El Correo Catalán*, *El Mundo Deportivo* i *Vida Deportiva*. En l'època que el Lleida estava a primera divisió de la Lliga, el rodet de fotografies era recollit a la sortida del partit i portat en taxi a Barcelona, a la redacció de *Vida Deportiva*.

La segona generació

Porta es va dedicar a la premsa fins al 1955, quan *La Mañana* va contractar com a fotoàgraf de plantilla Gómez Vidal i va deixar de fer-li

encàrrecs. Des d'aquesta data seria el seu fill, Josep Porta i Ballespi, qui faria els reportatges, que tenia d'una manera més esporàdica. Quan el seu fill li va dir que es volia dedicar a la fotografia, Josep Porta va tenir el disgust més gran de la seva vida. Si ho hagués sabut abans, l'hauria fet anar a aprendre l'ofici amb d'altres fotoàgrafs, i per això el va enviar a fer uns cursos de formació a Bèlgica, a la casa Gevert, i a París, a un curs de nus, i després, com que començava a difondre's el color, a fer un curs amb Àngel Jalon, a Saragossa.

Portades i cartells

Entre les col·laboracions més destacades, ens parla de les que van fer la segona portada en color de *La Vanguardia*, que era una vista de Lleida. En l'apartat gràfic, va fer també el primer cartell fotogràfic de la festa major de Lleida i el de la festa de Sant Miquel, conjuntament amb el dibuixant Víctor Pallarès.

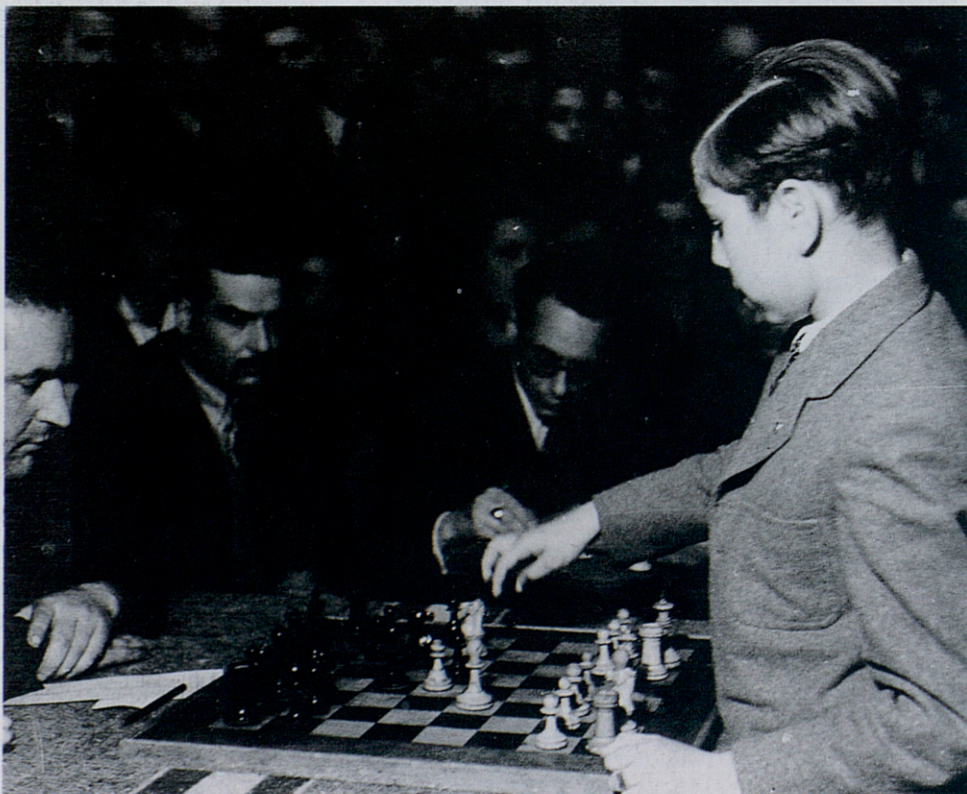
Porta és un gran fotoàgraf d'estudi i domina molt la tècnica de la llum, i també la de retocar fotografies. Sobre això darrer, ens explica una anècdota d'una senyora de Pamplona que s'anava a fer els retrats a Lleida, ja que era l'únic lloc on els hi feien bé; de fet, la senyora mirava "contra el govern", i Porta li retocava els ulls perquè quedessin centrats.

Evolució tècnica

Durant tota la seva vida professional ha seguit tota l'evolució de la tècnica fotogràfica. Havia utilitzat les Nettel i, després de la guerra, les Leica i Voighlander per al reportatge. Entre les màquines que ha fet servir, ens destaca una Leica grisa que pertany a una sèrie reduïda que la casa va fer: les SS d'objectiu 1:1/2. En relació amb la il·luminació, va fer servir el magnesi, amb el qual, per cert, quan era aprenent a can Gausí es va cremar la mà. Després la llum elèctrica, fins al *flash*. El 1951 va comprar el Gussman, de la casa Prowell, un dels dos primers *flash* que hom portà a Catalunya, que anava amb una bateria de cinc quilos de pes. Li va vendre el senyor Werli Gussman, que posteriorment crearia amb el fotoàgraf Bach, de Vic, la casa Werlisa. El va fer servir per primera vegada en el reportatge de la processó de setmana santa del 1951. Amb aquest *flash*, Porta havia deixat definitivament de banda el magnesi. A l'estudi també faria una instal·lació del *flash*. Va tenir també la màquina automàtica de fer fotografies carnet Marvissa, crada i distribuïda pel fotoàgraf tarreguenc Calafell. El 1964 també va adquirir una màquina automàtica Müllerson de fer ampliacions, distribuïda per la casa Negra, amb la qual feia les còpies dels reportatges de casaments. Entre les dificultats d'immèdiata postguerra hi havia la manca de material sensible, per la qual cosa va haver de fer servir per a les plaques material de fer radiografies.

A sota, una exhibició del nen prodigi dels escacs Arturito Pomar a Lleida, el 1945. A la plana de la dreta, a dalt, la primera fotografia que va fer amb flash, a la processó de Setmana Santa del 1951. A sota, el doctor Tarancón, bisbe de Solsona, en la inauguració de la restauració de la Catedral de Solsona.

La història de Lleida en imatges

— Diaris i setmanaris de Barcelona el van tenir com a corresponsal gràfic fins als anys seixanta —

De les primeres fotografies que va fer a can Gausí no s'han conservat els negatius, per causa dels bombardeigs de la guerra, que van ser molt intensos a la ciutat. El que sí conserva és tot el material de la fi de la guerra fins al moment en què es retirà. Una altra part de les fotografies que va fer i que hom pensa que es deuen haver perdut són les que va fer per a Regiones Devastadas, que serien un testimoni de moltes obres fetes després de la guerra. Potser algun dia apareixeran en algun racó d'un ministeri. El 1962 va promoure la primera associació professional de fotògrafs de Lleida, que llavors es va fer com un gremi artesà, que donava un carnet per actuar com a fotògraf professional i s'ocupava dels problemes de la professió, des de la formació fins als conflictes amb els intrusos. Hi estaven afiliats la majoria de fotògrafs de les comarques de Lleida. La primera junta va ser formada pel mateix Josep Porta Masalles, com a president; Enric Garsaball, tresorer; Emili Mas, com a examinador, i els vocals M. Rey Cascales, fotògraf d'estudi, Josep Gómez Vidal, sense estudi, M. Cimadevilla, ambulat, Jaume Calafell, de fora de Lleida, i Josep Porta Ballespi, secretari. ●

— Totes les fotografies que havia realitzat abans de la guerra van desaparèixer en un dels bombardeigs sobre la ciutat —